

Štev. 23.

V Ljubljani, dne 5. decembra.

1887.

Petar Preradović.

Odmevi od Save.

IV.

Krasna si, bobneča Sava,
Kadar raz gorâ strmine
Hčerka gorska v divjem slapu
Val dreviš svoj na nižine;

„Krasna, kadar ti z grmenjem
S hudourniki pojene
Vode trgajo bregove,
Gozde rušijo zelene;“

„Krasna, če valovi mfrni
Pólje ti pojé bogato;
Log in gozd se v tebi gleda
In nebó in solnce zlato;“

„Krasna pa si in prekrasna:
Kjer tvoj val se vije, Sava,
Bratje mi živé Slovani
In slavi se majka Slava!“ —

Save val pa skale stresa
In grmí, bobné zginéva:
„Tujcev rod vam gospoduje,
Gnusno mi imé nadéva!“ —

V.

Kadar tujci so sramotno
Sava ti ime nadeli,
Kaj valovi tvoji silni
Niso ljuto zagrmeli? —

Sava jezno odgovarja:
„Pústi v miru v grobu dede!
Kriva nisem jaz, ne dedje.
Sami krivi ste si bede!“

„Ko je sila dokipela,
Dvignila sem kmetov roje,
Gnala jih za staro pravdo
Nad gospódo v smrtne boje.“

„Kaj dvignila nisi dedov,
Gnala jih na boj krvavi,
Da se čast opere tebi,
Njim da lice se proslavi?“ —

„Dvignola sem Ljudevita,
Gnala ga na Franke krute;
Na njegovi stráni tvoji
Dedje šli so v boje ljute.“

„Ko po strmih vaših gorah
So grmade plapolale,
Vaših dedov hrabre čete
Turkom glave so jemale.“

„Molči jezik ti, klevetnik!
Svojih dedov ne krivite;
Ne plakajte kakor deca,
Rók pa križem ne držite!“ —

VI.

Kadar iz gorovja, Sava,
Dojdeš na poljé prostrano,
Zrla boš vasí in mesta,
Zrla belo boš Ljubljano.“

„Naša dika je Ljubljana,
Tamkaj si valove vstavi;
Staroslavno mesto belo
In rojake mi pozdravi!“

Sava tiho odgovarja:
„Kadar dojdem na ravnine
In mi proti se ljubljanske
Zaleskečejo ravnine.“

„Jaz valove v stran zavijem,
Ker nesrečno mesto laže:
Bela zove se Ljubljana,
Ali črne proge kaže.“

„Prog najhujša na Ljubljani
Je nesrečna črna proga,
Dobro znana vsem Slovanom,
Imenuje se: nezloga.“

VII.

Jzpod Triglava prignala
Si valove, bistra Sava;
Kaj poroča stari oče,
Kaj snežena njega glava? —

Sava se razgrne k bregu
In z grmenjem odgovarja:
„Nikdar glave mu ponosne
Ne omaje gnév viharja.“

„Ali Triglav zre na sever
Zre na jug in zre k zahodu
In naročal mi je, vedno
Tvojemu šumeti rodu!“

„Triglav zre svetá usode
In velí ti: Čuvaj, rode!
Niso še končani bóji,
Ne končane še nezgode!“

VIII.

Šúmi, Sava, in govóri:
Ali zrlí so valovi
Ti Vršaca pléšo glavo
Med sneženimi vrhovi? —

„Ali še glasé se pesni,
Kakor so se prošle čase,
Ko Ilirije je pevec
Nam o njem ubiral glase?“ —

Val šumí, beží in pravi:
„Še ob mojih se bregovih
Krasni govor vaših dedov
Čuje v čarobnih glasovih.“

„Ali tožen s sivo meglo
Je Vršac ovil si glavo:
Zróč na sever zre ginoti
Jezik svoj in svojo slavo.“

„Za najdražje jim svetinje
Gleda v borbi vaše brate;
Ali spite, da jim rôke,
Bratske rôke ne podate?“

Petar Preradović.

Spisal prof. M. Vamberger.

Redkokdaj se zgodi, da bi kateri človek skoro vse svoje življenje opasoval ostri meč ter v roki nosil tudi ubrano, miloglasno pesniško liro. Sinovi Davorjevi se navadno rajši vspenjajo in brzdačo Bukephalose nego li Pegaza. Resnica je, da je pod vojniško suknjo blago, pesniško srce — redkost. Kakor za národe velja tudi za pojedince izrek »inter arma silent Musae.« Hrvaški národ je v tem vender častna in vesela izjema: v svoji literaturi ima on dva velika pesnika, pri katerima se je vse njihovo življenje bratila junaška sablja s — pesniško liro, a ta sta: sedaj še živoči polkovnik Ivan vitez Trnski in pokojni general Petar Preradović, o katerem podajemo tukaj kratek životopis.

Petar Preradović je bil porojen dné 19. marcija 1818. l. v vasi Grabrovnici bivše gjurgjevačke krajiške polkovnije, sedaj županije belovarske. Njegov oče Jovan Preradović bil je rodóm iz graničarske zádruge istega imena v Grubišnem polji, a mati Pelagija iz zádruge Ivičevičeve v Grdjevci. V Grubišnem polji je več hiš Preradovićev, in stari ljudje pravijo, da so se tamo doselili iz Like. Oče Petrov se je bojeval v francoskih bojih. Služiti je začel prost vojniki. Stražmešter (feldvebelj) izvojeval si je srebrno svetinjo hrabrosti ter postal častnikom. Okoli leta 1820. šel je v mir ter se nastanil v Grabrovnici, kjer je leta 1828. umrl.

Sin njegov Petar je končal prve tri normalne razrede v Grubišnem polji in Grdjevci. V tem času mu je ravno umrl njegov oče. Svoje nauke je nadaljeval potem v vojniškem zavodu v Belovaru, potem pa v vojniški akademiji v dunajskem Novem Mestu. V akademiji je bil Preradović med svojimi tovariši vedno prvi. Ker so v tistem času vsi gojenci novomeške akademije morali vsprjeti takozvani »vladajoči verozakon,« postal je tudi Preradović in ostal do smrti katolik. Trnski pravi, da je Preradović pomnil veliko tega iz slavenske liturgije ter njemu nekdanj več tega recitoval iz glave. Saj je tudi pokojni Andrija Torkvat Brlić znal — kakor kaki Grk svojo Ilijado — vso slovansko liturgijo na pamet.

Ko je Preradović začel proučevati »humaniora,« zanesla ga je želja za pesništvom. L. 1834. pogorelo je skoro vse dunajsko Novo mesto; profesor pesništva je porabil to katastrofo ter pozval učence, da zložé pesem o tem nesrečnem dogodku. Tu je Preradović napisal prvo svojo pesem v — nemškem jeziku na zadovoljnost profesorja svojega, kateri ga je tudi posebno pohvalil,

Iz akademije je prišel poročnik k 33. pehótni polkovniji — kamor si je tudi želel. Ta polkovnija je bila takrat v Milanu. Ali srce mu ni dopustilo, da odide v lepo Italijo in da prej ne vidi stare svoje matere in ljubljene sestrice. Med potom se je navrnil tudi v Zagreb, in tu je zvedel od Halavanje, kako Gaj budí in drami Hrvate iz národnega spanja, kako národ vstaja in zahteva pravice svoje. Ali to ga je še premalo zanimalo, ker je bil v vojniški akademiji tako odgojen, da tega umeti ni mogel. Ko je prišel na svoj dom, zagrlil mater in sestrico in rad bi jima povedal, kako je srečen pri njima, ali siromak — ni mogel; med Nemci je onémel

za hrvaško besedo, pozabil je máterinski jezik. Gorko ga je to bolelo.

Ko je prišel k polkovniji svoji, baval se je še vedno največ z nemško knjigo — na katero je trošil veliko denarja — ter pel pesmi v nemškem jeziku. Od tega ga odvrne Ivan Kukuljević, kateri je leta 1840. prišel k isti polkovniji od ogrske garde. Strastno je zgrabil Kukuljević Preradovića in ga zaklinjal, če mu je Bog dal pesmi dar, naj poje v hrvaškem gaji; on mu je pripovedoval o starih Dubrovčanih, o národnih pesmih in mu čital, kar je sam napisal. Preradović je samó nekoliko poslušal Kukuljevića; začel je namreč po malem prelagati s hrvaškega na nemški. Tako je preložil ves prvi spev Gunduličevega »Osmana«; toda izvirne pesmi je še vedno pel v nemškem jeziku, ali snov je vender jemal iz národnega življenja.

Velika sreča je bila, da so Preradovića, ko je odšel Kukuljević iz 33. polkovnije, prestavili l. 1842. v Dalmacijo. Da tega ni bilo, kdo vé; bi li nam Preradović kdaj bil to, kar nam je danes. Ko je Preradović šel čez Mljetke, seznanil se je tukaj z mnogimi Hrvati častniki, katerim vojaška suknja ni zadušila v prsih hrvaških spominov in hrvaških čustev. Med njimi je bil Špiro Dimitrović, veliki domoljub in poznati hrvaški pisatelj. Ta je vroče nagovarjal Preradovića, naj stopi v vrsto hrvaških pesnikov in naj Nemcem pustí nemško slavo. Ko je Preradović šel s polkovnijo svojo iz Mljetek, obečal mu je Špiro, da bode zložil pesem na čast hrvaškim častnikom 33. polkovnije in da jo pošlje Petru v Zadar, a on naj mu na to pesem odpoje v hrvaškem jeziku. Tako je tudi bilo. In to je prva Preradovičeva hrvaška pesem.

Ne dolgo potem, ko je Preradović prišel v Zadar, začel je tukaj izhajati list »Zora Dalmatinska.« Izdavatelj Anton Kuzmanić naprosi Preradovića, da bi mu za 1. števil. zložil pesem. Jedva ga je nagovoril; in tako je v 1. števil. »Zore Dalmatinske« prva tiskana pesem Preradovičeva »Zora puca, bit će dana.« — In resnica je. S to pesmijo je vzšla zora pesniški slavi njegovi med Hrvati; s to zoro se je on prebudil iz trdega tujinskega spanja kakor se to posnemlje iz njegovih besed:

»Polnoć prodje — što me budí

U to doba iz sna moga?

Žice same zaigrale

Na guslama djeda moga

Zaigrale iz tihana:

Zora puca, bit će dana.«

To pesem je tudi Gaj dal pretiskati v »Danico«.

Preradović je odslej pel, če je le imel kolikaj slobodnega časa, a pel je ljubljene domovini in mili ljubici svoji, Zadarkinji Pavici, hčeri pokojnega tribunalnega svetnika Ivana de Ponte, v katero se je zaljubil. Ali komaj se je zaročil, kar pride zapoved od lastnika polkovnije grofa Gjulaja — kateri je bil velik neprijatelj častniškim ženitvam — da je Preradović prestavljen k 3. batalijonu v Pešto. Ta zapoved ga je nemilo zadela meseea avgusta l. 1846., ker so se ravno tiskali pri tiskarji Demarchiji Rougieru njegovi »Prvienci«, katere je seveda

posvetil svoji Pavici in kateri so se tudi vsprejeli v dvorsko knjižnico. Dan ločitve je bil za Preradovića pravi »dies ater«. S težkim srcem se je iztrgal meseca septembra istega leta iz kroga mile zaročnice svoje ter šel preko Dunaja v Pešto. Na Dunaji se je predstavil Gjulaju, kateremu je odkritosrčno povedal, da od namuljene ženitve ne more in tudi neče nikakor odstopiti. To krepko in moško očitovanje je prijelo Gjulaja tako, da mu je pozneje ponovljeno prošnjo uslišal ter mu dovolil, da se ženi in da se povrne v Zadar. V Pešti se je seznanil z vrednim domoljubom Bertićem, in to znanstvo je vplivalo pozneje močno na njegovo usodo. Ko se je iz Pešte vračal v Zadar, zavil jo je v Zagreb, da tukaj prvokrat vidi hrvaške prvake in čestilce svoje, posebno pokojnega Vraza, s katerim si je že prej dopisoval, in še sedaj živočega, prevrednega in mnogozaslužnega književnega veterana Bogoslava Šulka. Vraz je vodil Preradovića v vse najrodoljubivejše hiše in ga seznanil z vsemi takratnimi književniki. Poln sladkih in blaženih vtiskov novega prijateljstva in plemenitega narodnega ognja je odšel iz Zagreba ter se vesel, kakor rimski triumfator povrnil k zaročnici svoji.

L. 1847. bil je zopet njegov polk prestavljen v Italijo. Najprej je prišel kot posada v Videm, zatem v Brešijo, a potem v Pavijo, kjer ga je zatekla italijanska buna. Ko je Radecki iztiral Pijemonteze iz avstrijske Italije, prišel je Preradović z Gjulajevci v Pijačenco, a pozneje v Monko. Tu si izprosi dopust na nekoliko dni in odide v Dubrovnik — kamor se je v tem preselila mila njegova Pavica k omoženi si sestri — in tukaj se je poročil ž njo dne 11. oktobra l. 1848. Od tega časa je Preradović gledal in skrbel samó za to, da pride v Zagreb. Tudi njegovi prijatelji v Zagrebu delali so za to — posebno Bertić. — Trud ni bil zastonj. Meseca februarja l. 1849. je

bil Preradović prideljen bojnemu odseku banskega sveta, v katerem so bili Utješenović in Perkovač. Ta triumvirat — Preradović, Utješenović in Perkovač — ni pozabil pri svojem nepesniškem vsakdanjem delu na vilo pesnikinjo; shajali so se ter pretresovali in ocenjevali jeden drugemu, kar je kateri napisal.

Bažibozuki vedó herce

Ko je banski svét razpadel, pridellil je ban Jelačić Preradovića glavnemu zapovedništvu, a l. 1851. naredil ga je svojim pobočnikom. Ta čas se je zanimal Preradović s spiritizmom. Žalost in toga zbog nenapredka narodne stvari ga je gnala na to. V zapuščini njegovi

se je našla jedna jedina ali nedovršena pesem, kateri je predmet spiritizem, pod naslovom »novomu suncu.« L. 1852. postal je četnik. Ali mira ni našel nikjer: bil je v Kremoni, Veroni in Pančevu; potem je postal zapovednik Kordona v Rovinji na Dunavi. Od tod so ga poslali v Erdelj, a naposled so ga pridelili zapovedništvu na Dunaji. Sedaj je

Ni minilo leto dnij in Preradović je izgubil sva-kinjo, hčer in tri leta pozneje še svojo ženo. Toliko žalosti še navaden človek ne bi lahko prenesel, koliko teže jo je prenašala žarka duša pesnika Preradovića! Saj je med ljubeznijo pesnika in ljubeznijo navadnega človeka tolik razloček, kolikeršen med goro, katera se

neba dotika in med nizkim gričkom. A kako močno, kako silno je Preradović ljubil svojce. Ni tedaj čudo, da mu je vse omrzelo in da ga življenje na Dunaji ni veselilo. Prosil je, naj ga premesté nazaj v krajino, ker mislil je, da bode lože prenašal žalost in togo na domačih tleh. Prišel je v Glino. Tukaj je med dobrimi ljudmi in pravimi prijatelji — kakor n. pr. s še sedaj živočim pesnikom Trnskim — kmalu ozdravel. Tukaj je tudi zložil svojo »odo na smrt«.

L. 1857. premestili so ga zopet na Dunaj k generalštabu; leto pozneje je postal podpolkovnik, a l. 1859. polkovnik. Po bóji t. l. prišel je k vojniškemu zemeljskemu zapovedništvu v Temišvar. Leta 1865. oženil se je drugokrat z Emo Regnerjevo, katera je bila polna ljubezni do njegovih otrók. V bóji l. 1866. boril se je Preradović hrabro in odlično, tako da je bil kmalu imenovan generalom. Nekoliko časa je služboval v Aradu, potem je prišel zopet na Dunaj, kjer je ostal do svoje — žal pre-rane smrti. Iz Dunaja je prišel samó dvakrat v Zagreb: ko se je odkrival spomeník Jelačiću banu in ko mu je sin Dušan šel na nauke v Zagreb. Na Dunaji je imel toliko dela, da se ni mogel dalje baviti s poezijo. Sam toži v nekem pismu Trnskemu: ».....jerbo me ovdašnja služba veoma gnjavi, a

začela usoda Preradovića preganjati tako, da je tudi on izkusil resnico svojih besed:

»Joj na zemlji nema raja,
Želja za njim to je vse.«

kad mu odduhe pusti, ostavi mi nemir u duši, a duša nije voljna da se odmah s pjesmom zagrlí, jerbo jo mrzi sve.« —

Žalost in toga zbog nesreče národove je grizla pošteno dušo Preradovićevo, a bolezen je trla telo njegovo

eklice na pródajo.

Kjer se pak žalost in bolezen družite, tam ni zdravila za krhko človeško življenje. V majniku l. 1872., ko je Preradović videl, da ni drugače, pustil je bučni Dunaj ter odšel v Mariabrunn pri Monakovem v Bavarski, da se tam zdravi. Ni mu kaj prida pomagalo, zato je odšel zopet na Dunaj. Namesto da počiva, delal je, noseč butaro službe, dokler ni padel. Šele, ko je prepozno bilo, domisli se neutrudni delavec Preradović, da je potrebno paziti na zdravje in življenje. Šel je na Farafeld blizu Veslave. Tudi tu ni našel zdravila; dobil je še celó vodeno bolezen, za katero je tudi dné 18. avgusta l. 1872. umrl.

Vladika in preslavni Mecen hrvaškega národa Strosmajer naznanil je smrt prijatelja svojega z žalostnim glasom v hrvaški sabornici. Vsi zastopniki so se vzdignili ter mu jednoglasno zaklicali: »Slava mu!« — Strosmajer je rekel te-le besede: »Gospodo! ja ne imam rieči, kojimi bi dovoljno žalost svoga srca izrazil nad gubitkom toga svoga prijatelja. Ja mislim, da nису samo prijatelji na pokojniku mnogo izgubili, nego je izgubio cieli narod. Izgubio je narod naš u njem plemenita i izobrazena muža, koji je svomu zvanju na čast služio; izgubio je narod naš veleumna pjesnika, kojemu po mojem bar mnienju kar liričnomu premca ne ima; izgubio je narod naš vrloga domorodca, koji se nije ustručavao svakom prilikom i na svakom mjestu narod po mogućnosti zastupati; izgubio je narod naš u njem vrlo čista i neporočna značaja čovjeka. Ja sam s pokojnikom do posljednjih dana dopisivao i mogu vas uvjeriti, da je u plemenitoj duši njegovoj nevolja, koja narod tišti, odziva našla i Bog zna, je li nije i to doprinelo, da je prerano u hladni grob otišao. Mogu vas uvjeriti, da je jedna od najtoplijih želja, koju je pokojnikova plemenita duša pred tvorca doniela, da se Bog našem narodu smiluje i da ga od svakoga zla oslobodi. Trud nastojanja mu bijaše, da si naš narod onaj uvjet slobode i narodne samosvojnosti priskrbi, bez kojega ne može bili govora o uspješnom radu. —

Znano će biti svim, da je pokojni general Preradović nedavno našim slavnim pokojnikom liep spomenik podignuo, dočim je divnim načinom njihove vrline i kriposti opjevao. Mislim, da je sad naša, da se pokojnikove vrline spomenu, koje su ga medju najodličnije sinove domovine naše uvrstile; mislim, da ću pogoditi volju i želju svih vas, ako vas pozovem, da ustanemo i kažemo!

lahka mu zemljica i vječna mu slava u uspomeni naroda!« —

Preradović je jeden največjih in najslavnějšíh hrvaških pesnikov. On poje, ker ne more, da ne bi pel, ker je rojen pesnik, ker je pesnik po milosti božji, ker ga duša, srce, vse bitje sili, da poje. Zastonj so mu kazali »višji« mračno lice, zastonj dokazovali, kako se pesnikovanje ne ujema celó nič z njegovim stanom. Globoko je čutil Preradović gorkost in sladkost človeškega srca. Z nesrečnikom toči on vroče solze, z veseljem tudi on je vesel. Morje siromaštva, bede in sreče človeške zapljuskava s svojimi valovi v odprto srce plemenitega Preradovića. Zato tudi pesmi njegove vsakdo vedno čita z veseljem in posebnim užitkom. Da bi tudi Slovenci pesniška njegova dela, katera je s prelepo estetično oceno od dr. Markovića in životopisom od viteza Trnskega izdal l. 1873. hrvaški národ, marljivo in mnogo čitali!

Preradović je bil národu svojemu vedno zvest sin. Nobene prilike ni on opustil, če se je le dalo národu koristiti. To se najbolje vidi v tem, da je l. 1866. in 1867. preložil veliko zgodovinsko razpravo dr. Račkega: »Čija je Rieka« na nemški jezik. S tem je hotel tuji svet seznaniti s hrvaškimi pravicami na to mesto. Tedaj avstrijski general prelaga zgodovinsko razpravo na korist hrvaški ideji. — Cesar Ferdinand I. podaril mu je dné 1. majnika l. 1847. zlato svetinjó »litteris et artibus«, a Njegovo Veličanstvo sedanji vladar Fran Josip I. podelil mu je plemstvo, a ko je zvedel, da je Preradović zaradi prepogoste selitve imel precěj materijalne škode, podelil mu je najmilostiveje iz privatne svoje blagajnice pravi cesarski dar. — Odlikovan je bil tedaj na Najvišjem mestu že za života; a hvaležni národ izpolnil mu je dné 14. julija l. 1879. njegovo vročo željo, katero je on, ki je toliko po svetu romal, iz globočine duše svoje izrazil v prelepi svoji pesmi »Putnik«, v katerem prosi svojo mater domovino:

»U tvom polju daj mi groba,
Tvojim cviećem grob mi kitim.«

Tega leta prenesel je namreč národ hrvaški zemske ostanke ljubljenege svojega pesnika iz tujega Dunaja v svojo zemljo. Na prijaznem griči blizu Zagreba počiva blagi pesnik in nad grobom se dviga prekrasen spomenik. Domovina mu namreč v podobi tožne žene polaga venec na grob, kateri ima napis: »U svom polju dajem groba, Svojim cviećem grob ti kitim.«

L j u b e z e n .

Kdor v srci nosi čarobno ljubáv,
Med srečne se ljudí pač mora šteti; —
Ne vé, kaj je gorjé, kaj žalje v sveti,
Kdor v srci nosi čarobno ljubáv!
Čepráv so mu svetá zakládí vzeti,
Nebeskih dan zaklad mu je višav;
Kdor v srci nosi čarobno ljubáv,
Med srečne se ljudí pač mora šteti! —

Razlike le ljubezen ne pozná,
Pred njó so v zemskem dóli vsi jednaki,
Mogočni knezi, trti siromaki; —
Razlike le ljubezen ne pozná! —
Približa se svetnica stvári vsaki
In slaje, náde krasne ji podá; —
Razlike le ljubezen ne pozná,
Pred njó so v zemskem dóli vsi jednaki.

Na večer pred Božičem.

Slika iz mestnega življenja; spisala Tatjana Litvinova

Na večer pred Božičem je vstal Janez Pečarjev kakor po navadi precěj pozno, oblekel se ter neizpregovorivši ni z ženo ni z otroki besedice, zbežal je na ulice. Dela ni imel nobenega, zato se je postavljaval navadno, kakor sploh tržaški Lazzaroni, na ogel kakih živahnih ulic in čakal Bogú na milo, dokler ga je kdo potreboval in ga najel. Kar je zaslužil, zapil je potem do krajcarja, kajti domóv ni imel navade nositi denarja nego prepuščal je ženi, naj sama skrbi záse in za otroke, kakor zna in more. Tudi danes mu je bilo grlo pusto, a ni kazalo, da bode kaj zaslužka. Nebó je bilo oblačno, burja je zvižgala in vzdigala oblake prahú in peska in le nerad je šel človek iz hiše, vrhu tega pa je bil še večer pred Božičem, tako rekoč na pol praznik: Janez je imel malo upanja zaslužiti za pijačo. Ustavi se pred nekim skladiščem ter se stisne, da bi bil malo v zavetji, v kot zaprtih vrat. Sreča mu je bila milejša nego li je pričakoval, kajti kmalu pride iz skladišča k njemu mlad gospod ter ga vpraša, ali bi ne hotel pomagati malo njegovim delavcem, ker imajo nujno delo, ki mora biti dopóldne zvršeno. Janez gre z njim, mi pa poglejmo malo na njegov dom, da vidimo, kje stanuje in kaj mu delajo žena in otroci.

V starem mestu v umazanih ulicah, nazvanih Rena vecchia, najela je bila Janezova žena kos podstrešja v neki smrdeči hiši. V jednom ter istem prostoru so imeli kuhinjo in stanovanje. Pohištva tukaj ni bilo mnogo: dva pohabljeni stola, vegasta miza, dve slamnici na tleh, na njih po jeden raztrgan koc, na ognjišči nekoliko lončene posode, vrč za vodo, družega ni bilo v sobi nič razven troje stradajočih otrók! Bila sta dva dečka in jedna deklica: najstarejši je imel kacih trinajst let, deklica deset in najmlajši šest let. Zaslužil ni nobeden nič. Starejši sin bil bi pač že lahko stopil v kako delo, ali nikdo ga ni maral, češ, »če je oče potepuh, tudi sin ne more biti prida.« Tako je morala torej mati skrbeti, da s svojimi žulji prehrani sebe in obitelj svojo. Žena ni bila še stara, imela je morebiti kacih triintrideset let, tudi jih je kazala več. Ink ako bi jih ne? Saj ni imela reva v tem uboštvu družega nego žalost in trpljenje. Delala in trudila se je ves dan in vender ni prislužila toliko, da bi se mogli vsak dan do sita najesti. Nosila je vodo po hišah in opravljala najbolj ponižujoča dela, katerih so se celó dékle branile, samó da bi si pridobila kakov novčič, toda kaj je hotela? Táko opravilo slabo plačujejo, in vsi ti naporí in vse nje žrtvovanje ne bi bilo rešilo nje in otrók skrajne bede, da niso dobivali opóldne malo kosila v ubožnici. Časih je dobivala po hišah, kjer je kdaj služila, staro obleko. To je potem prikrájala sebi in deci. Nje mož je sicer dobro poznal vso njih revščino, vender je dajal z veliko silo jedva po toliko na leto v hišo, da so plačevali stanaríno. Ta hudobna malomarnost, malopridna samopašnost, surovost in pijančevanje moževo, to je žena bolj bolelo nego siromaštvo. To ji je najbolj grenilo življenje ter navdajalo ji dušo z obupom. Beda je rasla, nji so pa močí péšale

dan na dan in ni ji sijal ni jeden žarek upanja na rešitev iz tega brezdná solz in jadov.

— »Kdaj bo kosilo, mama«? oglasí se Tonče, najmlajši sin.

— »Potrpi, otrok, danes je post, v ubožnici bodo delili pozneje obed«, tolaži ga mati.

— »Saj je vsak dan post, mama, zakaj vam ne dajo opóldne kosila«?

— »Počakaj malo, za jedno uro ti prinesem kruha, morda še prej. Ti, Fran, pa ne hodi danes opóldne v ubožnico, čakaj, dokler pridem jaz domóv«, naroča mati in odide žalostna na delo. Mi pa pustimo zdaj te reveže ter poglejmo za Janezom.

Med vsemi delavci, s katerimi je prišel Janez v dotiko, poznal je samó jednega, zato se ti niso dosti brigali zánj, imeli so svoje pogovore, v katere se on ni upletal.

— »Evo ti božičnih praznikov, človek imel potrebo tega in ónega, a denarja ni pa ga ni«, toži jeden.

— »E, kaj bodeš tožil ti, ki si sam s svojo ženo. čakaj, da se ti število pomnoži na štiri ali pet, potem šele bodeš vedel, kaj je potreba in skrb«, zavrne ga drugi.

— »Dà, dà, šele ko mora človek skrbeti za tri, vsak ali več, tedaj vé, kaj so skrbi. Gledati mora na novčič, kako ga izdá«, pripomni tretji.

— »Res, človek se mora mučiti in beliti si glavo, časih od ust si odtrgati, da dá otrokom, zato pa ima domá drugo veselje, drugo srečo, katere ne poplati denar«, meni jeden.

— »To je pa res, vsaj jaz sem že večkrat doživel tako srečo«, pritrja drugi. »Večkrat sem hranil darove, ki sem jih dobival po stráni od gospoda, in ko sem imel že nekoliko skupaj, pogledal sem, kaj temu ali ónemu treba; a česa ne manjka v družini? In kupil sem to, kar je bilo komu najpotrebnejšega. Vi bi pa bili morali videti to veselje, kadar sem prišedši domóv, dal otroku to, česar si je najbolj želel. Ne, dragi moji, tega veselja mi res ne poplati zlat denar.«

— »Če bodeš tako delal, ne boš se kesal, verjemi da ne. Jaz sploh ne umejem nekaterih ljudij, ki vedno tožijo, da so jim otroci nepokorni, da jih ne spoštujejo, da jih nimajo radi in kdo vé kaj še. Ti so samí krivi, če je tako. Imej svoje otroke rad, skrbi zánje, kakor treba in tudi otroci te bodo radi imeli.«

— »Ne, časih so otroci res hudobni, reci kar hočeš. Poznal sem ljudi, ki so lepo skrbeli za svoje otroke ter pripomogli jim do kruha, na stare dni pa, ko bi bili imeli stari potrebo njih podpore, obrnili so jim hrbet, pustili so roditelje stradati in pomanjkanje trpeti. In takih slabih otrók ni baš malo na sveti,« ugovarja jeden.

— »Morda so res nekateri taki, ali zato ne bodem še zanemarjal svojih otrók, vsaj jaz ne. Moj dečko ima bistro glavo, storil bodem, kar bode v moji móči, da se izšola. Poglej mojo suknjo, záplata na záplati, kaj ne da? Pa bodisi, rajši hodim v zakrpani obleki, odrekam se vsacemu nepotrebneemu užitku, da bode le on imel

kdaj lepše in ugodnejše življenje nego sem je imel jaz. Če bodem imel na stare dni potrebo njegove pomoči, uverjen sem, da mi je ne odreče.

— »Upam, da me tudi moji otroci ne bodo zapustili, kadar mi odrekó moči. Do sedaj so me imeli še vedno radi, vedno so me ubogali, ni mi jih bilo treba še tepsti ni zmerjati.«

— »Saj tega tudi ni treba, jaz vem, da pri svojih otrocih z lepo besedo več opraviš nego drugi s psovkami in palico.«

— »Sedaj bo pa delo kmalu končano, jaz že težko čakam, da pojdem stráni. Danes imam še marsikaj nakupiti svojim otročičem, da bode tudi pri nas kaj veselja na sveti večer,« reče napósled jeden.

Janez je molčé poslušal te pogovore, polotil se ga je nekak nemir, vest ga je začela péči. Hotel je siloma vdušiti nje očitajoči glas, toda ni se dalo. Vedno živeji mu je stopala slika njegove družine v zavest, silili so mu v spomin vsi grdi priimki, ki jih je zdéval svoji ženi, vse kletvice, s katerimi je preklinjal otroke svoje, vsi udanci, ki jih jim je dajal, začel mu je zveneti po ušesih njih jok. . . . Ni se mogel več vzdrževati, hotel je kar pobegniti, a zdajci stopi gospodar k delavcem ter jim reče:

— »Za danes je delo končano, idite po svojo plačo. Danes dobí tudi vsak poseben dar za praznike. Ni vam pa treba za to se opijaniti, priboljšajte si kaj te dni ter glejte, da pride vsak o pravem času zopet na delo. Kdor pride prepozno, ne vsprejemem ga več.«

— »Hvala lepa, gospod, voščimo Vam vesele praznike,« zakličejo mu delavci.

Ko je Janez dobil plačilo svoje, pomisli, da bi bilo najbolje s pijačo vtešiti vest, zato reče jednemu delavcev, ki ga je že od prej poznal:

— »Miha, pojdi z menoj, popíjeva skupaj merico vina. Sedaj imaš denar, zakaj bi si ga ne privoščil?«

— »Toliko pa nimam, da bi dajal za vino. Brez vina lahko prebodem, ali meni je treba kruha, umeješ, kruha, ne vina,« odvrne Miha.

— »No, no, le pojdi, saj dam jaz za liter,« sili Janez.

— »Ne grem — kupi za te novce kakšen dar otrokom za sveti večer, to bode boljše. Z Bogom, Janez, vesele praznike!« zakliče Miha ter odide. Janez ostane še nekaj časa na mestu in se zamisli. Vse, kar je danes slišal, zvenelo mu je po ušesih in Mihove besede so mu privabile znova njegovo obitelj pred oči. »Kupi otrokom kakšen dar«, ponavljal je. »Ako bi ti vedel, kakšne darove delim jaz svojim otrokom? Kletve, psovke, batine, to so moji darovi, teh dobivajo več nego kruha. Kruha? Ko bi čakali, da jim ga režem jaz, bili bi že stokrat umrli od lakote. Zakaj jih neki pretebam? Oče sem jim res, pa vendar ne vem prav, zakaj jih tepem. Ko pridem zvečer domóv, kar zdrizajo se od straha in molčé begajo v kot na trdo svoje ležišče. Tudi žena si ne upa ni golsti. In ko začnem časih razsajati, uboga žena mnogokrat ne more vzdrževati več solz in tudi otroci začno potihoma jokati, boječ se, da bi ne izlil nad njimi svojega žolča, dasi ne vedó zakaj. Kako vse drugačni so ti ljudje, ki sem bil danes z njimi skupaj. Tudi oni so reveži, in vendar, kako lepo skrbé za svojo družino, kako ljubijo ženo in otroke in kako srečno živé z njimi! Kako se trudijo z lepim vzgledom svojim vzgojevati deco in učiti jo, kako gre človeku živeti. In jaz? Kam bo privedel otroke moj vzgled?« vpraša se, strahoma Janez. »V greh, v nepoštenost — v ječo — morda celó na vešala!« Ta misel pretrese mu mozeg, v kosteh. »Je li mogoče, njegovi otroci v ječo, na vešala?« Če stvar dobro premisli, res jih ne čaká boljša usoda. Učili se niso ničemur, ker se nikdo ne briga zanje. Kdor pozna očeta, ogibal se bode tudi otrók in ti videvši se izključene iz vsake poštene družbe, iskali si bodo tovarišev v blatu, med izmečki človeštva in zoreli bodo tako za ječo, za vešala! In kdo bo tega kriv? Kdo drug nego oče, ki jih je v mladosti zanemaril ter jih zapeljal s slabim svojim vzgledom!«

— »Moj Bog«, vzdihne Janez, »ali sem res že tako daleč zašel? Ali ni več rešitve? Nekdaj je bilo drugače, bil sem tudi jaz še dober oče, veren soprog. . . .«

(Konec prihodnjit.)

Življenja strti cvet.

Razpal je v prah ponosni grad
Mladostnih tvojih sanj,
Ž njim sto in sto cvetočih nad
Razpalo v nič je nanj.

Na grobu tvojih nad, željá,
Solzé roseč, stojim,
Kipé mi vzdihni do nebá,
Ko kras tvoj strt motrim.

Razsul usode je vihar
Življenja tebi cvet,
Ker slab te vzgajal je vrtnar:
Sebični, mrzli svet.

Bledečih lic zdaj gledaš vanj
In z rosnimi očmi,
Saj toliko je lepih sanj
Na vek uničil ti.

In brídsko v žalni bóli mi,
Ko zrem te, duša mrè
In záte k Bogu móli mi
Nesrečno ti deklè!

Uničil v duši je pokoj,
Tvoj zlati, srčni up,
Solzá ti je rodil nebroj
Življenja sladki strup.

Kès v duši tvoji je rodil,
Ž njim jad rodil teman,
Obup — drug zvest tvoj, a nemil —
Morí te noč in dan.

Bakarski zaliv.

Luka Svetec.

(Glej štev. 22.)

Med možmi, ki so s pokojnim drjem. Jan. Bleiweisom delovali neutrudno za napredek národa našega, imenovati bode vedno na odličnem mestu Luko Svetca. Najizkušenejši med sedaj živóčimi politiki bil bi po smrti Bleiweisovi gotovo podédoval po njem politično voditeljstvo národa slovenskega, da ga njegov poklic ni silil stanovati zunaj Ljubljane. Luka Svetec je izredno trudoljubiv človek. S svojimi uradnimi opravki preobložen ni se vendar nikdar branil še posebej mu naloženih národnih opravil. Vedno je pripravljen priti svetujé na pómoč, kadar se tiče kacega novega národnega dela. K imenitnejšim sejám národnih društev prihaja celó vselej navlašč v Ljubljano, ne gledé na to, da mu provzročá pot mnogo troškov.

Luka Svetec je mož prikupljivih svojstev. Prijazen in uljuden je z vsakim človekom, preprost v svojem vedenji in odkritosrčen v vsaki stvári. Pač o malokom more se reči, kakor o njem, da nima sovražnikov.

Gotovo smo ustregli čitateljem svojim, da smo jim podali v poslednji številki njegovo sliko. Dodajmo ji tu še v tesnem prostoru lista svojega primeren životopis.

Porojen je bil Luka Svetec dné 8. oktobra 1826. leta v Podgorji pri Kamniku iz kmetskih staršev. Šele v dvanajstem letu je začel hoditi v Kamnik k oo. frančiškanom v takozvano vzorno glavno šolo. Dovršil jo je leta 1840. ter šel potem na gimnazijo v Ljubljano, katero je dodelal leta 1848. Leta 1849. obiskaval je prvo leto slovenske pravoslovne akademije v Ljubljani, ki je bila v prostorih tedanjega »Slovenskega društva« pri Virantu in na kateri sta razlagala pokojni Mažgon civilno, sedaj še živóči umirovljeni nadsodišča svetovalec pl. Lehman pa kazensko pravo. A ker te akademije drugo leto že ni več bilo, šel je Luka Svetec leta 1850. na vseučilišče dunajsko ter je ondukaj juridično-politične studije dovršil leta 1853. Potem je vstopil še tisto leto kot pravni praktikant pri c. kr. deželnem sodišči v Ljubljani; prihodnje leto 1854. pa je šel za avskultanta k banski stólici na Hrvaško. Tamkaj je ostal do leta 1860.

in napredoval do pristava in samostalnega sodnika pri tedanjih mešanih c. kr. kotarskih uradih. Omenjenega leta pa se je zvršil znani prevrat, c. kr. uradi so prestali in uradniki, ki niso bili hrvaški domovinci, šli so zopet vsak na svoj kraj; Svetec odide torej nazaj na Kranjsko. Tu je bil prirejen kot razpoloživi c. kr. pristav najprej k c. kr. okrajnemu uradu v Mokronogu in potem v Kočevji, kjer so ga leta 1864. izvolili poslanca v deželni zbor. Istega leta je bil prestavljen na Brdo, kjer je leta 1866. postal definitivni c. kr. sodnijski pristav cislajtanski. Istega leta pa je zapustil državno službo in prestopil kot magistratni komisar v službo ljubljanskega mesta. Deželni zbor pa ga je to leto tudi izvolil poslanca v državni zbor.

Leta 1869., ko je v Ljubljani nemška stranka premogla, dèl ga je mestni zastop brez pravega vzroka v začasni pokoj, ali z drugimi besedami: odvezel mu je službo. Tako je bil Svetec prisiljen obrniti se k notarstvu ter je dobil l. 1870. notarsko mesto v Idriji. Od tam je prosil za premeščenje v Litijo l. 1872., kjer prebiva še zdaj.

Leta 1872. odložil je Svetec prostovoljno poslanstvo za deželni zbor, a leta 1877. volil ga je njegov okraj zopet in zastopa ga do današnjega dné.

Luka Svetec je v srci svojem dober Slovan in ni tega svojega mišljenja prikrival še nikdar. Poslednjikrat je je izrazil prav svečano letos pri banketu na čast v Ljubljano došlim Čehom. Napil je namreč slovanstvu in še posebej Rusom, glavnim zastopnikom slovanstva in najiskrenejšim prijateljem Avstrije, katero so leta 1849. rešili razpada. Prepričani smo, da misli tako še vedno in da bode tako mislil do poslednjega svojih dnij.

V dopolnitev te kratke životopisne črtice nam je takisto zabeléziti, da je vrli rodoljubni Svetec v mlajši dóbi svoji tudi z najboljšim vspehom posvečeval dušne kreposti svoje »boginji petja« in da vsak prijatelj domačega pešništva srčno obžaluje, ker je navzlic prijaznivemu vabilu Cegnarjevemu umolknila »ptica pod gorska« v logu pevcev slovenskih.

Poezija.

Otožna pesen mi iz srca vrè,
Ko tarejo me bridke bolečine;
Ker nikdar v dušo radost ne posine,
Otožna pesen mi iz srca vrè! —
Li nikdar béda ta mi ne premine,
Trpelo bo li to življenje vsè? —
Otožna pesen mi iz srca vrè,
Ko tarejo me bridke bolečine! —

Trpljenja živega prejadén znák,
Nagróbní spomeník si, poezija! —
Le trnje se krog čéla ti ovija —
Trpljenja živega prejadén znák!
Uzóre, kojim solnce več ne sija,
Nam kažeš in človeštva jad trpák; —
Trpljenja živega prejadén znák,
Nagróbní spomeník si, poezija! —

Najnovejše slike Koželjeve.

Kakor povsodi miren je Slovenec tudi na polji umétnosti — mirno in tiho dela, ne da bi znala večina razumništva zánj, ne da bi se po časopisih širili slave polni članki o njem, ni se torej čuditi, da nas nasprotniki naši v oholosti svoji tako črnogledo rišejo, kakor da smo Slovenci národ brez kulture, brez umétnosti. Mnogo krepkih močij imamo Slovenci, ki pa so do malega znane le v ožjih krogih, dovoljeno mi bodi torej v »Slovanu«, da označim jednega takega slovenskega umétnika — slikarja — oziroma, da seznanim drage čitatelje »Slovanove« z najnovejšim delom umétnikovim. Slikar, o katerega najnovejših proizvodih menim govoriti, zove se g. Matija Koželj in je rojenjá Kamničan.

Lansko poletje je poklical imenovanega slikarja č. g. župnik Matej Tavčar, naj v presbiteriji župne cerkve komendske pri Kamniku vprizori nekatere epizode, iz življenja cerkvenega patrona sv. Petra ter ga uresi s primernimi dekoracijskimi slikami. G. Koželj se je poprijel težavnega dela in nam oslikal v poltretjem meseci presbiterija svod in stene jako krasno »na presno.«

Ker je presbiterij imenovane cerkve zidan v zlogu italške renesance in ker ima njega svod podobo povprek ležečega križa, zato je nadivil g. Koželj vse prostore s slikami in dekoracijami, temu zlogu primernimi.

V sredino svoda, kjer se svodni križ sklepa v štirikrogelnik 2 m na širokost, vdihnil nam je slikar »Bogá Očeta«, plavajočega na oblacih. Svetal blišč objema mu glavo, obrasteno s častljivo sivo brado. Gori na modrem nebu blestí množina zvezd, dočim se valé v nižini neprezorni oblaci, koji mu zastirajo polovico života. Na teh oblacih, takoj pod Bogom Očetom, vidimo belega goloba, simbol sv. Duhá.

Na prostoru med svodnim križem, v štiri trikotne, kojih vsaki meri po 4 m, narisal nam je slikar štiri prizore iz življenja že imenovanega cerkvenega patrona, sv. Petra.

Prvo teh trikotnih slik imenujem óno, ki nam kaže óni dogodek iz življenja Petrovega, ko Krist potapljačega se Petra otmè. Slikar kaže nam na podobi večerni sómrak, v katerem se je tudi vršil ta dogodek. Tu vidimo valovito morje in tam v dalji kraj morja malo nabrežje. Po morji plava ladija, v kateri so učenci. Nad morjem na nebá širini blesté svetle zvezde, le tam na obzorji ležé žarni oblaci, oznanjalci morskega viharja. Pred nami na valovih stoji »božji Sin.« Obličje mu je jasno, okó pa se mu žarí resnobe. Teló mu je vitko in odeto z lahko halo modre bóje. Levico podaje potapljačemu se Petru, v tem, ko ima desnico in nje kazalec vzdignen — svareč malóvérnega Petra — ki je po besedah evangelistovih imel premalo vere v učenika.

Poleg mu je Peter. Nogi sta mu udrti v valove. Zaupno in vender poln strahú zre z milim pogledom v Krista, iztezajoč roke po njegovem oblacili. Petrovo obličje kaže se nam tu v treh četrtnkah profila. Vse poteze so risane káj natančno in človek bi menil, da ima živega Petra pred sabo. Vsa slika je pravo izborno delo g. Koželja — zvršena v zmyslu evangelija.

Druga Koželjeva trikotna slika nam kaže óni prizor, ko Krist izročá Petru »najvišjo cerkveno oblast.« Dejanje se vrši o lepem solnčnem dnevi v okolici »Cezareje Filipove.« Slikar nam je narisal tu prirodu v najlepšem cvetji. Tu na obrasteni skali sedí Andrej, tikoma sta mu Filip in Jarnej, nekoliko v odzadji pa stojita Janez in Jakop. Spredaj pred vsemi stoji Krist, poln vzvišenosti, kaže z jedno roko na nebó in oblake in z drugo Petru daje »ključe nebeskega kraljevstva.« Pri Kristovih nogah klečí Peter, držé levico na prsih, desnico iztezajoč po ključih. Peter zre preponižno v svojega mojstra, udanost in zvestoba bere se mu na obličji. Okó Kristovo počiva z nekako zadovoljnostjo in čeznatorno milobo na klečečem Petru. Tudi učenci so káj plastično slikani: vidi se jim, da obračajo vso pozornost na pomembno dejanje. Gori na oblacih, kamor Krist kaže z jedno roko, vidi se siva skala in vrhu nje gradič — simbol nebeskega kraljevstva. Vsa skupina je jako dobro sestavljena, risana natančno in kolorit nad vse krasen.

Tretja trikotna slika je izpremenjenje Kristovo na gori Tabor. Tu nam je narisal genijalni slikar ta tajnostni prizor, kakor nam ga opisuje sv. pismo. Na oblacih v nebeski svetlobi stoji Krist. Svetli oblaci zakrivajo mu noge do obleke. Lice mu je svetlo in živo, obleka lahka in svetlo-bela. Tu nam kaže slikar Krista prav v zmyslu sv. evangelija. Poleg ob vsaki stráni sta mu Mozes in Elija, obrnena z obrazi v božjega Sina; tudi krog njiju se vidi svetel sijaj.

Takoj pod oblaci je vrhunec gore »Tabor«, na kojem so apostoli Peter, Jakop in Janez. Peter in Janez klečita na tleh, umikajoča se neprenosni svetlobi. Jakop klečí s sklonjenim hrbtom in z glavo povešeno proti tlam, zakrivajoč si obraz z rokami. To trójico nam je risal slikar v káj živih potezah — posebno Petrova zunanost kaže vso tisto otroško nagnenost do Gospoda, ki ga je napotila da je vskliknil: »Gospod, dobro nam je tu biti!« Ta slika je pravi umotvor Koželjevega čopiča ter napravlja na gledalca skoraj očarljiv efekt in to sósebno zato, ker ji je slikar izbral tako ugodno mesto kakor je ravno trikot nad vélikim žrtvenikom.

Četrta trikotna slika nam kaže Krista, ko izročá Petru »vrhovno pastirstvo.« Ta dogodek se je vršil na nabrežji Tiberijskega jezera. Slikar nam riše zeleno nabrežje imenovanega jezera. Priroda je v najbujnejšem svojem razvoji. Tu leží majhna livada, dičijo jo razni cvetovi in zelena zélišča, takoj zadaj se širi majhen gaj, jutrovska drevesa se krožijo v njem, kraj tega gaja pa se razprostira modra jezerska plan. Tu kraj tega gaja na zeleni skali sedí Krist, obličje mu diči miloba in svetost, glavo mu pokrivajo rmeni lasje, ki so v lahkih kodrih razpuščeni po rami. Z desnico kaže pred njim na jednom kolenu klečečemu Petru čedo ovác, ki se pase po zeleni livadi kraj gaja. Peter je ves pretresen, vidi se mu, da še premišljuje učenikove ravno izgovorjene besede: »Pasi moja jagnjeta, pasi moje ovce!« V ozadji sta dva izmed učencev, ki zamaknena opazujeta ta divni prizor. Risanje vse slike je lepo razvito, kolorit dobro pogojen in natanke raz-

vrščen. Posebno tehnično je zvršena omenjena čeda ovác, ki napravlja na gledalca nekaj miloben vtisek in povečuje krasoto vse skupine.

Tako smo si ogledali te slike. Ozrmo se sedaj na svodni križ, ki je opleten s tehnično dovršeno ornamentiko sive, bele in rmenne bôje. Vmes pa se nahaja na sredi vsakega izmed imenovanih štirih delov svodnega križa po jedna ovalna slika $1\frac{1}{2}$ m dolga in 1 m široka.

Tudi tu nam je narisal slikar štiri prizore iz Petrovega življenja. Ne dovoljujeta nam niti čas niti prostor, da bi jih natanko opisovali, zadoščuj torej, da jih samó po vrsti imenujemo:

Prva ovalna slika nam kaže: »Petra govorečega ljudstvu po vsprejetji sv. Duhá.« Druga: »Petra in Janeza gredoča v tempelj, ko Peter pri vratih v tempelj ozdravi hromáka od rojstva.« Tretja: »Petra, ki obudi od smrti dobrotljivo učenko Tabito.« Četrta: »Petra rešenega po angelji iz ječe.« Dalje moram tu omenjati še dveh slik v polnem krogu, namreč: na jedni steni presbiterija med ornamentiko »Jagnjeta božjega na knjigi s sedmimi pečati« in ptice »pelikana«, kateri po pripovedi krmi svoj rod s svojo krvjó in je predpodoba »Vzveličarja.« Poslednja slika, koja zasluži vso našo pozornost, nahaja se na steni nasproti lece v 5 m visokem in $1\frac{1}{2}$ m širokem okvirji in kaže nam zadnji prizor iz Petrovega življenja, namreč njegovo »križanje.«

Na sliki vidimo zeleno trato in tu kraj ravnine izkopano jamo, kamor se bo postavil težki križ, na katerem je pribit z glavo nizdolu Peter. Trije krvniki vzdigujejo ta križ. Tam v ozadji vidimo rimskega vojaka na konji in s sulico v roci, tu je zopet drugi, ki odurno opazuje ta tragični prizor, še bolj v ozadji vi-

dimo nekatere gledalce. Tikoma krvnika na desnici stoji rimski oblastnik, zavrt v dolgo modro halo. Ta oblastnik je prava podoba brezskrbnega Rimljana, brez vsega sočutja. Takoj za oblastnikom se dviga steber z orlom, ki je opleten z lovoriko; na stebru se beró črke S. P. Q. R. »(Senatus populusque romanus).« Peter na križi je v resnici pravo risarsko delo, poteze njegovega života so jako anatomski dovršene. Ravno tako strogo je risan desni krvnik, držeč jedno roko proti mučeniku iztegneno in z drugo križ opirajoč. Na nebni višini plavata dva angelja, nesoča mučeniku »mučeniški venec« in »palmovo vejo.« Okvir tej sliki ima na vrhunci simbol papeštva. Slika je tehtno komponirana, podpolno natančno risana in kolorit kakor na vseh Koželjevih delih jako harmonično ubran.

Ostali deli presbiterija so ukusno dekorirani, tako, da vsa slikarska dela v tej cerkvi izpričujejo pravega umetelnika, ki je popolnoma véšč pôslu svojemu. Slovenci pa smemo biti kakor na mnogo drugih ponosni tudi na tega slikarja, kajti mnogo historičnih, oziroma cerkveno-nabožnih slik imamo že od njega in vse kažó ugibičnost, natančnost in mehko njegovega čopiča.

Predlansko leto za svojega bivanja v Bohinji in na Bledu si je pridobil ta slikar tudi mnogo pokrajinskih risarij iz ondotne predivne okolice ter ob priliki pokazal tudi nekatere dotične kartone, iz katerih je sijala njemu že urojena risarska natančnost in trudoljubivost.

Opozarjamo ga torej, naj nikar ne opustí lepih osnov, koje nam kažó omenjeni kartoni, temveč naj nam le prav kmalu pokaže mojstersko svojo dovršenost v pokrajinskih slikah, kajti najlepše služi »sveti domovini« ta, kdor seznanja ž njo tiste prijatelje umetelnosti, ki je še ne poznajo.

A. M—č.

O naših gozdih.

Govoril v »Slovenskem klubu« na Dunaji dne 15. novembra 1887. I. Jos. Ciperle.

Združba daje pravo in istinito moč. Vsakdanja izkušnja priča in dokazuje nam, kako resnične so te besede. Malo malo premore dandanes človek samec, zato se pridruži rad človeku; in čim več jih je skupaj, tem več premogó pri tem ali ónem početji. Drugeče pa tudi ni med živalimi in med rastlinami. Kako neznatna je pač marsikatera drobna živalca, in kolike važnosti, kolicnega pomena v neživoči in živoči prirodi jih je več tacih skupaj! Poglejmo n. pr. tako imenovane korenonožce (Rhizopoda). Posamnega korenonožca ni ti mogoče videti z golim oćesom, kajti na tisoće teh živalic prebiva v jedni morski kapljici. Njih teló pa tudi ni družega nego kepica neke sluzaste snóvi, koje imenujejo prirodoslovci praslúz ali sarkodo. Iz te snóvi prožijo korenonožci drobne, nitim podobne nožice ter jih zopet potegujejo vánjo. Od tod so dobili svoje imé. Nekateri imajo celó hišice kakor polži, a drugi še kože nimajo. Res, jako droben, jako neznaten je posamen korenonožec, ali vender je vsa kreda, s kojoj se piše po vesoljni zemlji, od samih hišic teh živalic. Na Francoskem

je kredno ozemlje dokaj veliko, tudi Anglija je ima veliko in popotnik ugleda že zdaleč belo kredino skalovje, ki pri Doveru zrè v morjé. Tudi na Kranjskem in Primorskem je kreda precèj razširjena, kajti Gorjanci so vsaj v zgorenjem delu malone po vse krednati. Kreda se vleče potem skozi Kočevsko do Hrušice in od tod v Istro. Toda ne samó kreda, tudi ves kresilni kamen, kar ga je po zemlji, spojen je od samih hišic korenonožcev.

Kako je pa med rastlinami? Posebno važne in koristne so oné tudi šele tedaj, kadar so združene v večje ali manjše oddelke ali srenje. Prva in najznamenitejša srenja v rastlinstvu je pa gozd. Vsacemu čutećemu in mislećemu človeku zdí se gozd preimeniten dar božji. Ni ga imenoval zastonj človek glavo v rastlinstvu, ni ga primerjal zastonj s svetiščem prirode, ni ga zastonj opeval in slavil. Kako rad se izprehaja po njem prebivalec mestni! V njem dobiva vselej krepila svojemu telesu in duhu. Kako ceni, kako ljubi ga tudi preprost kmetovalec, kajti premnogo dobrot delí njemu gozd. Samó

škoda, ker ga dostikrat precenja, da zaradi tega ne go-spodari umno ž njim ter ne pazi na to, da se ohrani gozd njega potomcem. A ravno gozdi dokazujejo naj-jasneje, da bi se kmalu opustotila zemlja, ako bi jih ne imela.

Najpoglavitnejše rastline rastoče po gozdh so drevesa; ali gozdna tla dajó živeža še tudi mnogim drugim manjšim rastlinam. Gozdnega drevja poznamo dandanes čvetero in sicer: a) listovce ali listnato drevje, b) šilovje ali jelovje, c) palme, in d) presličnjake ali kazuvarce. Prvi in drugi rastó največ po severnih in po zmerno toplih pokrajinah zemlje; palme kraljujejo po Afriki in po gorkih delih Azije; presličnjakom domovina je pa Avstralija in bližnji otoki.

Kdaj so nastali na zemlji prvi gozdi? Na to prevažno vprašanje odgovarja nam znanost, ki še ni ravno posebno stara in koja se zove zemljezanstvo ali geologija. Učenjaki so preiskavali zemljo tudi že od nje površja proti osredji in našli so, da ni bila vedno taka, kakeršna je sedaj. Kakor ima človeško življenje razne dóbe svoje, tako jih je imela tudi zemlja. Po raznih teh dóbah je imela zemlja tudi razno lice, kajti skoro v vsaki dóbi živele so po nji druge živali in rasle druge rastline. Več tisoč ostankov teh bitij je vzdignila že ta učenost iz zemlje, v koji so počivali in v koji se jih je ohranilo mnogo prav dobro. Zanimivo je tudi, da se ta bitja tem bolj ločevajo od sedanjih, kolikor so starejša.

Prvi gozdi so pokrivali zemljo v tako imenovani premogovi dóbi. Premog je rastlinske snóvi, in velikanski skladi tega črnega strijca svetlemu dijamantu prihajajo ravno iz premogove dóbe. Še dandanes se pozná po premogovih jamah podoba nekdanjih dreves, in nekatera stojé še cela po konci po premogovih rudnikih. Natančno preiskovali so jih učenjaki ter našli premnogo razlik med njimi in denašnjim drevjem. Tu omenim le troje najznamenitejšega drevja iz premogove dóbe. To so bili luskovci (*Lepidodendron*), pečatnice (*Sigillaria*) in orjaške praproti. Luskovci so bili po 40 m visoki, njih débla po 4 m debela. Ime svoje so dobili od tod, ker so bila njih debela pokrita z ostanki vélega listja tako, kakor je pokrito ribje teló z luskinami. Pečatnice so bile po 30 m visoke in njih débla so imela vtiske, kakeršne se narejajo s pečatniki v mehke snóvi. In praproti iz premogove dóbe! Res, prave pritlikovke proti njim so rastlinice, ki se zovejo še danes tako in ki še danes rastó po naših gozdh. Nekdanje so bile podobne palmam, imele so débla kakor naše jelke, a brez vej so bile, in le na zgorenjem konci débla so nosile kobilček ali šop po 2 m dolzih listov. Ti so bili pa zopet prečudno razkosani, da se je videlo, kakor bi bili sestavljeni od samih drobnih listkov. Taka in jednaka drevesa so kraljevala po gozdh v premogovi dóbi. Zdaj jih ne najdeš nikjer več.

Ali zakaj jih ni več? Viharji, starost, poplávi, vzdigovanje in znižávanje tál je pokopalo te gozde in v dolgo dolgo letih se je naredil premog od teh débel. Pa tudi sicer ne bi mogla živeti v sedanjosti takova drevesa. Razven rodovitih tál potrebuje vsaka rastlina tudi primerne toplote in primerne zraka. Toda na zemlji ni nikjer več tako toplo, kakor je bilo v pre-

mogovi dóbi, in v zraku tudi ni več toliko ogljikove kisline, kakor je je bilo takrat, kajti iz nje so si priredile omenjene rastline ves ogljik, kojega ima v sebi premog.

Po teh gozdh je živel mnogo prav zanimivih živalij. Velikanske stenice so lazile po déblih in po listji ter srkale s svojimi dolgimi rilci njihov sok; ščurki, mravlje in orjaški skorpionji so prebivali po tleh in med kamenjem; med drevjem predli so pa pajki umetne svoje mreže in lovili drobne živalce. V ogliji nahajamo tudi oklopnega martinca (*Archegosaurus Decheni*), kojega potomci: požrešni aligator, gavijal in krokodil so se ohranili do denašnjega dné.

Toda tudi dandanes izmirajo drevesa in ž njimi gozdi. To so opazovali prirodoslovci posebno na presličnjakih ali kazuvarcih, kojih sem omenil že prej. Kakova so vender pravo za pravo ta drevesa? Visoka so tako, kakor naši hrasti, in njih débla dostikrat še debelejša od hrastovih. Toda vej svojih ne razprostirajo tako vodoravno na desno in na levo, kakor naša drevesa, ampak obračajo jih proti tlom, kakor óne vrbe, (béke), koje sadimo po grobéh. Tem vrbam bili bi tudi sicer podobni, da imajo kaj listja. Toda o njem ni duha ni sluha. Vsaka njih veja in vejica je iz več udov, ki se vtičejo drug v drug; in iz njih poganjajo ali goli prašniki, ali popki, iz kojih se razvijó s časom storži, t. j. isti sad, koji ima tudi naše jelovje. Razložek je samó ta, da imajo nekateri kazuvarci le prašnike, in drugi zopet le sad, kakor naše brinje. Zanimiva so pač ta drevesa, ali lepa niso, tudi ne delajo sence. Ta drevesa izmirajo tedaj danes, kajti ne zapuščajo nobenega zaróda. Seme njihovo padše na tla ne more kaliti. Morda je preslabo za to, ali so pa vse rodilne snóvi vzela gozdnim tlom že stara drevesa. Nekateri učenjaki menijo tudi, da je bil to vzrok, da so izmrla tudi drevesa v premogovi dóbi.

Vender še druge sile pokončavajo mnogo sedanjih gozdov. Nekaj jih polomijo viharji in potresi, nekaj jih pokoplje še dandanes posédanje tál po raznih krajih, nekaj jih pokončajo hrosti. Najnevarnejši gozdom so rjavi hrost (*Melolontha vulgaris*) in različni zalubniki. Zadnjim pravi se tako, ker živé za lubom drevesnim. Najbolj znani in tudi najškodljivejši drevju so: smrekov lubadar (*Bostrychus typographus*), borov lubadar (*Hylesinus piniperda*) in likar (*Eccoptogaster*). Mnogo škodujó gozdom tudi jeleni, mrjasci, miši in zajci. Izmed ptic je le sraka gozdom na kvaru, ker morí rada mlade ptice pevke. Najhujši gozdov sovražnik je pa človek sam, kajti žál, ravno on jih je uničil že največ. Pač preganja on semtertja gozdu škodljive živali: ali dostikrat bi bilo tudi jako dobro, da preganja samega sebe.

S čim pa nam vender koristijo gozdi? Dovoljajte mi, da navedem tu vsaj nekaj njihovih dobrot.

1. Gozdi sénéjijo tla. Iz taciéh tál pa ne izhlapéva mokrota tako naglo, nego drugod. Mokra tla so rodovita, in res gozdna tla preživljajo premnogo raznovrstnih rastlín. Po mrzlih krajih in po naših gorah prepreže največ mah gozdna tla, in ta ravno je posebno važen. Na drevesa padajo deževne kaplje, z drevja na mah, ta jih izpušča pa le po malem na zemljo, katera jih posrče váse. Ko bi padala dežévnica naravnost z

drevja na zemljo, ne mogla bi vsa na jedenkrat vánjo, mnogo bi je odteklo in napravilo škode gozdu in njega obližju. Mah in vrhovi dreves branijo pa tudi, da ne izhlapi na jedenkrat mokrota v zrak, ampak da izhlapeva bolj počasi.

Vse to ima le dobre nasledke. Voda, ko je posrkala zemlja po gozdih, prihaja na nižjih krajih v podobi studencev zopet na dan. Počasno izhlapevanje mokrote pa učinja, da zrak v okolici gozdov ni nikdar presuh, in ravno zato je prijetno bivati v ónih deželah, koje so blagoslovljene z gozdi. Oboje to je jednake važnosti. Iz studencev postanó potoki in reke, in te so bile prve ceste, po kojih so prevažali nekdanji národi blagó iz kraja v kraj, od dežele do dežele. Potoki in reke rodovitijo doline in ravnine, gonijo máline, stroje in kládiva, in dajale so ljudstvom prva mesna jedila: ribe. Kako važni in imenitni so studenci, to so že pripoznavali stari národje: Grki, Rimljani, in tudi novejši n. pr. Srbi. Zato so jih čestili, saj šo jim bili prebivališča Nímf, Drijad in Vil. Žal, da se ravno denašnji národi mnogo menj brigájó za studence. Gozdovi so že semtertja izginili, ali ž

(Konec prihodnjíč.)

Poziv!

»Pedagogiško društvo« v Krškem bode izdalo tudi za leto 1888. »Pedagogiški letnik«, ki izide meseca aprila ali maja prihodnjega leta. Obsejal bode razven družih pedagogično-didaktičnih spisov tudi: uko-slovje, črteže šolskih stavb s pojasnili, navod za risanje strojev (mašin) i. t. d. Da bode vsebina knjigi tem zanimivejša in mnogovrstnejša, uljudno vabimo p. n. slovenske šolske pisatelje k prijaznemu sodelovanju. Primerni pedagogično-didaktični ali metodični spisi, pa tudi popularno-znanstvene razprave naj se blagovolijo doposlati do konca tekočega leta ali vsaj do 1. februarja 1888. I. društvenemu odboru v Krško. Od vsestranske in krepke podpore p. n. tovarišev in tovarišic je zavisno nadaljno razcvitanje »Pedagogiškega društva« in »Pedagogiškega letnika.«

Na slovenskem učitelstvu pa je ležeče, da se povzdigne naše prvo šolsko literarno društvo na stopinjo »Hrvatskega pedagogiško-književnega zbora«, ki že od l. 1871 izdaja po 3 do 4 knjige z razno-pedagogično vsebino in v novejšem času celó pedagogične klasike.

njimi vselej tudi studenci. Pač vedó potem ceniti ljudje studence predobro, kadar jih nimajo več. Pomanjkanje studencev je tedaj prva nesreča, ki zadene óne kraje, po katerih so se pokončali gozdi.

Tudi pri nas se je posekalo že dovolj gozdov. Treba bi bilo, da bi prestala malo sekira peti po njih, in posebno po ónih, ki so po gorah.

Zakaj? Kdor ima oči, lahko se uveri, da korenine oklepajo prst. Posekajmo gozde in izginili bodo najprej studenci. Ali to še ni vsa nesreča. Dežévnica, koja prej ni mogla padati s preveliko silo na zemljo, kajti zadržavale so jo veje in listje, poplavila bode sedaj vso prst, kar jo je po gori, drevíla jo v dolino in napolnila ž njo potoke. A čim bolj se bodo polnile ž njo struge potokove, tem menj prostora v njih bode vódi, ki bode stopala čez bregove ter poplavila pólja in travnike. Povódnji v naših krajih pa niso nič káj koristne. Voda se bode pač umeknila zopet v svojo strugo, a na travi in na polji bode ostalo blato in pesek. Tam, kjer so bili nekoč najrodovitnejši travniki, tam bodo v kratkem le slabe paše, in napósled ne bode ni teh.

Zato prosimo tudi vse nepisatelje, da pristopijo v polnem številu društvu in nabirajo novih udov, ker le vkupno delo rodi moč in napredek. Letnina znasa samó 1 gld.

Odbor bode nadalje le tiste štel med ude, ki plačajo letnino pred izdavo »Letnika«. Pozneje bode cena knjigi večja.

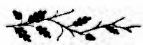
V zalogi imamo še nekaj »Pedagogiških letnikov« 1887, po 1 gld. 45 kr., nekaj »Občnih vzgojeslovij« po 85 kr. in nekaj »Poukov o črtežih« po 35 kr. s poštnino vred.

Tiste p. n. gospode pa, ki so prejeli in obdržali kako knjigo od »Pedagogiškega društva«, uljudno prosimo, naj nam najbrže pošljejo novce zanj, kajti z novim letom je treba obračunati tudi s tiskarjem.

Dragi tovariši (tovarišice)! Delajmo vsak po svoji moči in vspeh bode časten za nas in za národ!

V Krškem, meseca novembra 1887.

Odbor.

Naše slike.

Bašibozuki vedó hercegovske deklice na prodajo.

Žalostno poglavje iz zgodovine južnega slovanstva! Najdragocenejši plen, kateri so mogli dobiti turški plenilci med krščani, vedó s seboj, da ga zamené v gnezdiščih pohótnih prorokovih naslednikov za čisto zlato. Kaj je njim togovanje nedolžnih devíc po dômu in svobodi, kaj jadikovanje ob usodi, ki jih čaka? Saj se orel tudi ne zmeni za trepét ugrabljenega jagnjeta!

Slika, katera nam tako živo kaže topóst in brezčutnost na jedni, žalost in resignacijo slabosti na drugi stráni, delo je čitateljem našim že znanega genijalnega Čeha Jaroslava Čermáka.

—7.

Bakarski zaliv.

Hrvaško Primorje je polno najrazkošnejših pokrajinskih prizorov. Ako se voziš po morji, vrsté se ti od Sušaka do Senja pred očmi tako dražestni kraji, da bodeš v veliki zadregi, kateremu bi zaradi krasote njegovo léže prisodil prvenstvo. Če pa potuješ po suhem preko Drage, sv. Kuzme in Hreljina na Vrata, ali če se voziš po železnici mimo postaje bakarske in mejske do Plas, rase ti vsak trenutek kakor iz morja nova slika, katera ti živo kliče v spomin veličastnost stvarstva. Železniška voznja čez Semerink (Severník) hvali se po pravici; a koliko lepša je panorama, ki se razprostira pred tábo z

reško-karlovske železnice med Reko in Plasami. Kvarnerski zaliv z največjima svojima otokoma Krkom in Čresom, isterska obala z visoko Učko, dražestno Opatijo in belim Volovskim, Reka, Bakar, Kraljevica, vse to leži pred tábo kakor na velikem zemljevidu, med posameznimi kraji pa brodijo belim labódom jednako jadernice s svetlimi svojimi plahdami ali pa se vozijo brzi parobrodi s pušečimi dimniki.

Najkrasnejša točka vsega hrvaškega Primorja je pač bakarski zaliv — naravno pristanišče, kakeršnih se nahaja malo. Vhod vánj je jako ozek, tedaj zaliv po narodi tako zavarovan, da se z neznatnim umétalnim utrjenjem lahko napravi nedobiten. Morje v zalivu pa je tako globoko, da imajo do bregov legak pristop največje in najtežje ladije. Te znamenite okolnosti so bile o svojem času povod, da se je mislilo napraviti iz bakarskega zaliva avstrijsko vojno pristanišče. Da se to ni zgodilo in da se je Pulj izbral v glavno vojno

pristanišče države naše, kriva je le odročnost Bakra in léža njegova za vedno nemirnim Kvarnerjem.

Zaliv ima svoje ime od mesta Bakra, ležečega na najskrajnejšem konci njegovem in razprostirajočega se amfiteatralno po strmih bregovih. Mesto to ima kacic 4000 stanovnikov in je sedež kr. hrvaškemu okrajnemu sodišču. Neposredno pod mestom, ravno izpod vélike ceste, izvira tako močan studenec najčistejše in najzdravejše vodé, da goni tri velike mline, dasi mu je nadzemeljski ték jedva pet metrov dolg. Okolica bakarskega zaliva je siromaška; zato se Bakrani bavijo večinoma z brodarstvom. Oni, ki varujejo dom, obdelujejo z velikansko težavo strme, ob zalivu kvišku kipeče bregove, zasajajoč v amfiteatralno narejene brajde vinski trs, ki daje daleč slovečo »bakarsko vodíco.« Kogar bi opis bakarskega zaliva, še bolje pa denašnja naša slika, pridobila, da si ob ugodnem letnem času ogleda ta prekrasni kotiček velike hrvaške domovine, naj ne pozabi tudi izpiti steklenico te »vodíce«. —b.

Pogled po slovanskem svetu

Slovenske dežele.

Pogreb Fr. Levstika. — Veličastni izprevod dné 18. t. m., katerega se je pač udeležil vsakdo, kdor se zanima za prve možé naše, pričal je dovolj jasno, kako je čislalo pokojnika vse prebivalstvo dežele naše. Izprevodu na čelo se je uvrstilo nad tisoč dijakov srednjih šol ljubljanskih, malone vsak razred s svojim vencem; za njimi dvanajst bogoslovcev, pojočih po vsem potu »miserere«; za krsto, docela pokrito z venci in palmovimi vejami, videli smo brata in sestro pokojnikovo in nepregledno vrsto najodličnejšega občinstva ljubljanskega. Udeležili so se pogreba imenoma: Deželni predsednik baron Winkler z uradniki deželne vlade, deželni glavár grof Thurn z deželnimi odborniki, ljubljanskega mesta župan g. Grasselli z malone vsemi mestnimi odborniki in magistratnimi uradniki, deželni šolski nadzornik g. Smolej, večina profesorjev in učiteljev ljubljanskih, deželnemu sodišču predsednik g. Kočevár z mnogimi svetovalci deželnega sodišča in uradniki državnega pravdníštva, kranjske trgovinske zbornice predsednik g. Kušár z mnogimi svetovalci in napósled mnogo dám iz najodličnejših krogov. — Šele ob polušetih je dospel izprevod na pokopališče in ob šesti uri so zagreblí Levstika. Čitalniški zbor mu je zapel zadnjo žalostinko in marsikatero okó so tedaj porosile solze o prebridki izgubi jednega najodličnejših in najplemenitnejših mož. kar jih je porodila zemlja slovenska. Čutili smo, da smo izgubili veleuma, kakeršni se ne porájajo vsak dan, da smo ž njim zagreblí zaklad učenosti, katerega je škoda na veke. Dáj Bog, da bi vsaj duh njegov živel vsekdar v književnosti slovenski! —

Kar se dostaje vencev, položill so jih nenadomestnemu pokojniku na krsto: Dr. Val. Zarnik, »dragemu prijatelju«; mesto ljubljansko, središče »Slovencev«, »Slovensko pisateljsko društvo«, magistrat mesta ljubljanskega, »Slovenska Matica«, uredništvo »Slov. Naroda«, J. in M. Murnik, »Slovenija«, na Dunaji, »Triglav« v Gradci, »Ljubljanski Sokol«, »Sežanska čitalnica«, Janko Krsnik, ljubljanski bogoslovci, dijaki ljubljanskega gimnazija.

Tretji zabavni večer »Pisateljskega društva« bil je dné 17. m. m. Predsedoval je g. kanonik Klun. Večer je bil povsečen spominu Levstikovemu in obetal je g. prof. Levec, da bo v čitalnici tekom adventa predaval o Levstiku. — Četrty zabavni večer je bil pod predsedníštvom g. drja. Gregoriča dné 24. m. m. Čital je g. A. Trstenjak dve zanimivi črtici iz Preširnovega življenja, g. Tomšič pa izvrsten sestavek umršega Levstika: »Slovenskim pesnikom in sploh pisateljem.«

Tristoletnica Gunduličeva se bode praznovala dné 8. januarija prihodnjega leta. Tem povodom bode imela jugoslovanska akademija slavnostno sejo, v kateri se bodo čitale razprave o življenji in delovanji Gunduličevem. Akademija in »Matica hrvaška« sta ukrenili, da se na slavnostni dan v národnem gledališči igra Gunduličeva drama »Dubravka«. Istotako prireja tudi vseučiliščna mladež zabavo. Rojstveni dan največjega pesnika hrvaškega bode se praznoval večinoma po vseh hrvaških mestih; tudi hrvaško akademično društvo »Zvonimir« na Dunaji priredi v ta dan slavnost. Kaj pa mi Slovenci?

Petindvajsetletnica Davorina Jenka. Belgradsko pevsko društvo »Davorje« namerava to zimo v zvezi z ostalimi ondešnjimi pevskimi društvi proslaviti petindvajsetletnico rojaka našega, Davorina Jenka, kateri si je pridobil obilo zaslug na polji srbske glasbe in pesmi.

Petindvajsetletnica hrvaške gledališke igralke Ivane Sajevičeve se je praznovala v zagrebškem gledališči dné 16. m. m. — Hrvaški listi so polni hvale o tej omiljeni in bogato nadarjeni svečenici Talijini, katera že dolgih petindvajset let vspešno deluje v hiši gledališke umételnosti.

Kakor se poroča iz Zagreba, zadel je mrtvoud bivšega predsednika hrvaškega sabora g. Krestića; trdi se, da ne bo več ozdravel.

Dve novi poljski gledališči. Kako vneti so Poljaki za národnost svojo in za umételnost, znano je pač vsemu omikanemu svetu. Nov dokaz temu sta dve poljski

gledališči, kateri se imata zgraditi v najbližji dobi, in sicer jedno v Lvovem, za katero je že odločena vsota 600.000 gld., a drugo v Krakovu, ki bode stalo 400.000 gld.

Na hrvaškem vseučilišču v Zagrebu se je vpisalo za letošnji zimski tečaj do 12. dne m. m. 424 slušateljev,

izmed teh je 100 bogoslovcev, 114 modroslovcev, 210 pravoslovcev. Odkar se je otvorilo vseučilišče, bilo je samó 1882. leta 426 slušateljev, ináče vedno menj od 400.

Slušateljev na graškem vseučilišču je letos vpisanih 31 bogoslovcev, 151 pravoslovcev, 127 medicincev in 16 modroslovcev, torej vseh 325.

Ostali slovanski svet.

»Matica Srbska« v Novem Sadu je razpisala po sklepu poslednje svoje skupščine naslednje nagrade: 1.) Od 50 do 500 gld. za roman, dramo ali šaljivo igro, pripovedko ali novelo iz srbskega življenja. 2.) Od 100 do 300 gld. za prstonárodno knjigo o naleznih boleznih. 3.) Več nagrad od 50 do 150 gld. za znanstvene spise, ki se imajo tiskati v letopisu »Matičinem«. 4.) 50 zlatov za zgodovino Tekelijinega zavoda in njegovega vpliva na prosveto srbskega národa.

Ta poslednja nagrada se razpisuje iz zapuščine Jovana Ostojíca in njegove žene Terezije. Iz iste zapuščine so se razpisale lani nastopne nagrade: 1.) 100 zlatov za zgodovino srbske književnosti za šolsko porabo. 2.) 100 zlatov za zgodovino ogrskih Srbov od najdavnjše dóbe do danes. 3.) 100 zlatov za razpravo o Bunjevcih. 4.) 50 zlatov za poljudno estetiko za odrasle Srbkinje.

Iz teh kratkih podatkov je vidno, kako vspešno je delovanje »Srbske Matice«. Da ji je mogoče razpisovati toliko in tako znamenitih nagrad, pripisovati je izredni požrtvovalnosti imovitih srbskih rodoljubov, kajti vse nagrade — razven ónih za letopis — razpisuje se iz fondov, katere so za svojih živih dnij ustanovili ali pa po smrti zapustili »Matici« taki rodoljubi.

Kako bi bilo želeti, da bi tudi »Matico Slovensko« podpirali taki visokodušni dobrotniki, kajti le potem bi ji bilo móči hvalevredno delovanje svoje postaviti na širjo podlago.

Na Atoški Gori živé štirje pravoslavni menihi češke národnosti. O. Sava, njihov predstojnik, porojen iz dobro znane obitelji v Kutni Gori na Češkem, prebiva tamkaj že trinajst let.

Sibirska železnica. — Brez dvojbe največje prosvetno delo našega časa se bliža čimdalje bolj svoji zvršitvi. To je sibirska železnica, katera bode vezala srce Rusije, »belokamennuju matušku Moskvu« s tihim

oceanom in njegovim glavnim ruskim pristaniščem Vladivostokom. Pacifiška železnica, sueški in panamski prokop ne zdé se nam več tako velikanska podjetja, ako jih primerjamo s sibirsko železnico. Velikansko prostranstvo, katero nam sedaj skoro pusto in golo stopa pred oči na zemljevidih azijskih, prostranstvo od uralskega pogorja do tihega oceana, doslej skoro nepristopno, odprlo se bode prometu in s tem tudi prosveti. Oni, ki v Rusiji vidijo še vedno medvédje strašilo s »knuto« v roci, strmeli bodo pač, da je tej slovanski državi móči zvršiti kaj tako velikanskega, za širjenje omike v duševno zaostalih azijskih pokrajinah tako imenitnega. — Ekspedicija, katero je odposlala ruska vlada, da določi mér sibirski železnici, počela je delovanje svoje v Tomsku. Pregledala bode najprej pot od Tomska do Ačinska in prihodnje leto se bode začelo delo. Železnica se bode spojila z evropsko-rusko železničino progo v Jekateringradu. Druga proga pa bode držala preko Semipalatinska v Boharo ter se tam združila s železnico Amu-Darijsko, katero je poslednja leta dogotovil navzlic ogromnim težavam in zaprekam, general Anenkov. O tem velikanskem delu generala Anenkova se izrazuje v Bohari stanujoči Francoz v pismu, poslanem z bregov Amu-Darja, tako-le: »Ta železnica je pravo čudovišče, pravi spomenik moralne velikosti. Na nji se vidi znamenje ónega, s čimer se najbolje odlikuje človek: znamenje železne volje. Videl sem mnoge stvari, s katerimi se more ponašati človeški duh zaradi globokih znanstvenih kombinacij, iz katerih so nastale, a pred to železnico videl nisem ničesar, kar bi moglo dajati večji pojem o človeku, o vrednosti njegovi in o božanskem poslanstvu, katero zagotavlja človeku vladarstvo v stvarjenji.« — Da smo tacega priznanja slovanskega dela in slovanskega veličja veseli tudi mi iz dna srca, ni nam treba še posebej poudarjati.

KNJIŽEVNOST.

POGLED NA SLOVANSKE KNJIŽEVNOSTI.

Narodna biblioteka bráde Jovanovića. Svezka 162, 163, Tugomer, tragedija u pet činova, napisao J. Jurčič, prevod sa slovenačkoga Jovana S. Popovića. Ciena svezke 16 novč.

Tomšić Ljudevit, Djetinji vrtić, zabavno-poučno štivo dobroj djeci, III. svezak (sa slikom Ivana Trnskoga). U Zagrebu 1887. Nakladom knjižare Mučnjak i Senftleben. Ciena 40 novč.

Ivančić Stjepan M. Poraba glagolice kod redovnika III. reda sv. Frane po Dalmaciji, Istri i Kvarneru. U Zadru, brzotisak kat. »Hrvatske tiskarne«. 1887. Ciena?

Srpska knjižara bráde M. Popovića v Novem Sadu (Neusatz — Ungarn) izdala je nedavno nastopne lepo ilustrovane knjige, katere toplo priporočamo čitateljem

svojim: Boj na Kosovu na Vidov dan godine 1389. Narodna pjevanija sa 12 lepih slika. Cena 20 kr. — Velika srpsko-hrvatska pjesmarica sa 400 pjesama ratnih, iroških, devojačkih, veselih, pozorišnih i narodnih, koje se danes najradije u narodu pjevaju. Cena 40 kr. — Crnogorski junaci. Narodna pjevanija u sedam pesama. (Sa slikami.) Cena 15 kr. — Bojevi Crnogoraca s Turcima. Narodna pjevanija u sedam pjesama. (Sa slikami.) Cena 20 kr. — Miloš Obilić u narodnih pjesama sa 12 lepih slika. Cena 50 novč. — Kraljevič Marko, narodna pjevanija u dvadeset i pet pjesama i deset lepih slika. Cena 50 novč. — Sibirjanin Janko, narodna pjevanija sa 6 pjesama. Cena 15 novč.

Popravek.

V 22. števu »Slovanovi« — životopis Dolencev na 339. strani 16. vrsta družega odstavka — čitaj namesto: »Viktor sam pravi, da ravno opiraje se na vero on ne bi mogel biti demokrat,« pravilno: »ne bi mogel biti nego demokrat.«

»SLOVAN« izhaja 5. in 20. dan vsakega meseca. Ciena mu je za zunanje naročnike za vse leto 5 gld., za polu leta 2 gld. 50 kr. in za četrt leta 1 gld. 25 kr.; za ljubljanske: za vse leto 4 gld. 60 kr., za polu leta 2 gld. 30 kr. in za četrt leta 1 gld. 15 kr.; za dijake pa: 3 gld. 60 kr. — Posamične številke se prodajajo po 25 kr. — Naročnina, reklamacije in inserati naj se pošiljajo upravništvu, dopisi pa uredništvu na Kongresnem trgu števu 7. Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo in rokopisi ne vračajo.